List 1.
Tečaj XVI.

NOVICE
gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 40 kr., za pol leta 1 fl. 50 kr., za četert leta 55 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 40, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 10 kr.

V Ljubljani v sredo 6. januarija 1858.

Novoletnica.

Odbila je ura dvanajst. Napočil je novega leta mladi dan. — Znamenita reč! — Ne samo Slovani pravijo: „dan napokne“, „zora puca“, — tudi Nemec govori: „der Tag bricht an.“ Stari narodi so si toraj mladi dan mislili ko nekaj stresajočega, ropotajočega, hrumečega. Nemorem najti v nobenih bukvah, kako so si kje stari Slovenci obrazovali mladi dan. Nemci so si ga mislili s kremplji. Wolfram začenja svojo stražno pesem s temi besedami: „Sine klawen durch die Wolken sint geslagen.“ *) — Kremplji opominjajo na ptiča.

Gotovo so si tudi stari Slovenci mislili mladi dan ko rudečega ptiča.

Poterjuje to sledeča povest slovenska:

„Nekdaj je pod Božjem, najvišjim ertom pohorskim, kterega iz Konjic lehko lepo vidiš, živel priden kmet. Imel je četiri vole, sto ovac, in jezero jelv. Žena mu je rodila dva pridna sina. Na starega leta dan je starši sin rekel svojemu očetu: „Jaz nicoj hočem na Božje, in tam si v špelji zakuriti in bedeti celo noč, da zgoda zagledam jeluha. Na novega leta dan izleti iz sinjega morja pred solnčnim izhodom rudeč orel jeluh, in kamor se ta vsede, tam je zlata ruda.“ Akoravno mu oče branijo, naj ne gré, ker bi utegnil zmerzniti v jasni noči, vendar ni se dal sinko pregovoriti; vzame gobo in kresalo, in se poda na Božje. V špelji si zakuri, in pervlje, kakor solnčni potač priplava, zagleda rudečega orla jeluha, kako s širokimi krili jadra pod nebom. Na Božjem se vsede, in sinko je našel tam zlato rudo. Vendar pozimi niso mogli dolgo kopati zavoljo velikega snega; poleti pa so Grake jamo zasipale.

Od Grak pravijo, da so gerde babe skoštravimi lasmi, ktere znajo grom in blisk napraviti.

Še dan današnji ne daleč od Božjega živijo v čadramski fari rodbine z imenom Grakus. Gotovo je Grakus ime mitologične, kakor imena kmetov: Perkunik, Perunik (v staroteržki fari na Pohorskem), Svarožnik, Mitavc, Mitan, Namoš, Kurtel, ktere na Perkuna, Peruna, Svaroga, Mitala, Nimiša, Krta-Krota: same severno-slovanske božanstva — opominjajo.

Ako besedo jeluh v sanskritski jezik prestavimo, bi se glasila, ker je glasnik j digama, — aruša, aruha. Aru pomenuje rudečkast, in ujema se s to besedo sanskritsko serbska: al, rudečkast, alica, rudeča črešnja, ruska: al, rudeč, od kodar alen, olen, slovenski: jelen, das Rothwild, der Hirsch. V Rigvedat-tu je aruša rudečkasta žival, ktera vleče kola Marutove, boga vetrov; solnce se veli pogosto aru — rudečakst ptič. **) Jeluh bi toraj utegnil biti rudečkasti mladi dan, mišlen v podobi rudečega orla.

Grak v sanskritski jezik prestavljeno bi se, ker v besedi bi utegnila vladati metatesis, glasilo gardž. Gardž pa pomenuje: „tosen, donnern“, gardžana, die gewitterschwangere Wolke, h kteri besedi bi pristavil slovensko grokot, grokotati po oslabljenem glasniku k v h grohot, grohotati, nemški: Krach, krachen. Grakus bi toraj bilo priime gromečega Perkuna in Grake bi utegnile biti gromonosne megle.

Pa pustimo na stran etimologične in mitologične pretresovanja. Vprašajmo rajši: kaj nam bode prineslo novo leto?

Bog si je Gospod. Sreča in nesreča pridete iz Njegovih rok. Delajmo samo pridni vsak v svojem poklicu!

Kaj bode novo leto prineslo Slovencom?

Važno vprašanje. — Novo dôbo!

Skoz zemljo koroških Slovencov so že potegnili čerto; že kopajo ostre matike za novo — železno cesto. Zemlja štajerskih Slovencov je tudi križoma prerezana, in vlekla se bode železnica od iztočne do zapadne strani štajersko-slovenske zemlje.

V zemlji kranjskih Slovencov se je železnica nastavila pri beli Ljubljani, in mogočni hlapon derdrá skoz čudovitne mlamole*) proti sinjemu morju jadranskemu.

Srečna Slovenija! — bode marsikteri rekel. Vživaš in imaš, česar pogrešajo mnoge veče dežele.

Bog daj, da bi bila srečna! Pa po teh bistrih kolah se prevaža marsikaka roba. Vsake brez razločka ne kupuj, dragi moj Slovenec! Ne kupuj ptujšine in ne nevere!

Ljubi svoj jezik, in derži se svoje sv. katoliške vere! Ne rečem s tem, da bi čertil jezik inorodnih, in vero nekatoliških, — Bog ne daj! Jezike ptuje se uči, sebi v prid, in inovernim skazuj ljubezen, pa ne več ne manj. Poštuj možove, kteri skerbijo za poslavljenje tvoje, pa tudi skazuj čast mertvim.

Letos bode sto let, kar je oče pesništva slovenskega beli svet zagledal. Lepo število let! Ako premišljujem Njegovo dôbo, in jo primerjam s sedanjo, — kakošen razloček! — Slavni pesnik je začel obdelovati slovenski Parnas v nemirnih časih, o kterih prislovica velja: „Inter arma Musae silent“ (kadar meč vihrá, omolknejo véde).

Bil je samouk; ni bilo tadaj nobene stolice za domači jezik; — al silni duh Njegov je močno stresil zadreman duh Slovencov.

Iz spomina tega slavnega moža zajema sedaj narodni duh nove moči, in se nadušuje za nove — veče dušne dela.

Zato slava slavnemu pesniku slovenskemu, da je sprožil blago misel našemu Vodniku postaviti vredni spominek.

Darujte tedaj Slovenci od dereče Mure in Drave do sinje mogočne Adrije, od silnega Dobrača do sladkih lutomerskih goric vsak svoj dar na oltar obče slave. **) „Zerno

*) „Seine Klauen durch die Wolken sind geschlagen“, glej Grimm „deutsche Mythologie“ str. 704, 705 itd.

**) Rigveda 1, 64. 7. 5, 47. 3.

*) Mlamol, chaos, abyssus, glej Truber, Luc. 16, 26.

**) V marburžki okolici živečim domoljubom s tem naznanjam, da sem pripravljen prineske pobirati in jih pošiljati v Ljubljano. Pis.

do zerna pogača, — kamen do kamena palača.“ Tudi mi moramo pokazati, da kakor drugi narodi tudi mi častimo možé, kteri so s svojim bistrim duhom in s svojo mogočno besedo segnili v dušo svojega naroda, da se je zavedel in slavno razvijati začel svoje dušne moči.

Zapomnite si národno prislovico:

Kdor ne poštuje sam sebe, ga tudi ne poštujejo drugi.

Na novega leta dan 1858. Davorin Terstenjak.

Gospodarske skušnje.

(Da zajic drevja ne gloda), je po skušnjah na Rusovskem nek najbolje, da se drevesa namažejo z ovčjo kervijo. V ta namen rusovski vertnarji spravljajo krí v jeseni in jo hranijo na hladnem kraji; pozimi pa s pemželjnom namažejo drevesa, in sicer toliko od tal, kakor deleč zajic zamore z gobcom seči.

(Posebno lep lan) prideluje že več let nek slež gospodar, tako, da se vse čudi nad njim. Kaj nek počenja? Nič drugega kakor to, da kakor hitro je lan 2 do 3 pavce visok izrastel, se v suhem vremenu na večer, kadar ni vetra, in je drugo jutro rose ali dežja pričakovati, v prav droben prah zmletega mavca (gipsa) po lanišču lepo enako potrese, in to nekterekrat storí. Bolhe zginejo kakor da bi jih popihal, — lan raste veselo in v 3 tednih se očitno vidi, kaj je gips na lanišču opravil, ako to lanišče primeriš z drugim, kjer ni bilo gipsa.

(Mazilo za usnje pri konjski opravi). Da usnje ne postane rudečkasto in potem ne začne pokati, naj se z mlačno vodo enmalo omehča, potem pa z ojstro kertačo železno černilo (Eisenschwärze) vriba. — Namesto železnega černila se utegne tudi vzeti mazilo, ki se naredi, če se 1 funt bražilke (brazilijanskega lesa), 4 lote šišk in 1 lot zelenega vitrijola v 4 bokalih vode tako dolgo kuha, da se je vkuha za polovico. Ta zmes je bolj černa in ne razjeda usnja takor železno černilo. Je usnje tako počernjeno, naj se namaže s čistim Thran, kteremu se pridene enmalo loja. — Da pa se tako namazano usnje sveti, naj se usnje poprej z volnato cunjo močno oriba, da se odpravi nepotrebna mast, potem pa naj se z gobo ali še bolje z mehkim pemželjnom povleče po usnji neki lak, kteri se napravi, če se 1 bokal najboljega vinskega cveta in 5 lotov drobno stolčenega šelaka v flaško dene, da se pozimi blizo peči ali poleti na soncu stopí; potem se pridenejo še 3 loti beneškega terpentina, 2 lota špeknardnega olja (Lavendelöhl) in pa toliko saj, da je mazilo dosti černo. — Ta lak se še le čez nekoliko časa popolnoma lepo sveti in sterpí mokroto kaj dobro.

Dober kup černilo za usnje se pa napravi takole: 4 lote mizarskega lima stopi v poliču vode, 4 lota pa mjila (žajfe) tudi v poliču vode posebej. Potem daj lim kuhati in po malem mu prilivaj žajfnice; potem primešaj 1 lot drobno zrezanega voska in kuhaj vse tako dolgo, da se vosek popolnoma raztopí; nazadnje se pridene še saj kolikor je treba, da je mazilo lepo černo.

Kako mnogoverstni živež hraniti, da se ne spridi.

V naših „Novicah“ je bilo od te rečí že marsikrat govorjenje; vendar ne bo odveč tudi sledeče nauke o tem, ki sem jih nedavnej v časniku „Wanderer“ bral, poslovenčane častitim bravcom podati.

Znano je, da mnogo za naš vžitek koristnih reči, rastlinstva in mesovja, se spridi rado, ter nektere že čez malo ur, nektere čez nekaj dní, ali čez tedne, mesce itd., in potem niso več za naš vžitek.

Imenujemo navadno tako kvaro: plesen, gnjilobo, tuh, žuh, skisanje, žaltobo itd. Vse take žvare pa druzega niso, kakor zavrelica in gnjilina skorej v vsih organskih stvareh obilne vode, ki rada zavrè, v nepreveliki gorkoti sognije, in stori, da se pervotne reči skazé in spridijo, in celó v drugačne zmené. Tri rečí to dodelajo, sok, gorkota in pa hlip (zrak). Ako se ubrani, da se to troje ne združi, tudi nobena stvar ne more vreti in po tem tudi nobena se spriditi. Kislic v hlipu dela o tem narvečjo kvaro, če se mu pristop ne ubrani. Zatoraj vse razne hranitbe stare in nove šege samo s tem opraviti imajo, da ali hlipu (zraku) dohod zaprejo, ali da gorkoto mar do ledú ponižajo, mar do vrenja in stopljenja beljačica povikšajo, ali pa da sočnate reči izvodenijo in posušijo.

Bomo od vsake teh treh rečí povedali, kar semkaj gré.

1. Hlipu pristop ubraniti ali zapreti.

Med drugimi hranitbami je odvernitev hlipa ali zraka narperva. Terpe pred hlipom obvarvane reči, bi rekel, brez kraja in konca, in vse mnoge jedila ohranijo svojo pervo presnoto, svoj okus in vso svojo redivno moč. Treba je pri tem opravilu res vse natančnosti, pa vendar to opravilo nima nič zvitega in težkega. Jedila, mesovje in sočivje, se za tako hranitev pripravijo kakor za precejni vžitek, in se po tem v kositarjevo (morda še bolje v stekleno) posodo z vso skerbjo tesnotno vložé do verha tako, da se vès hlip kar se nar bolj dá, iz posode izžene, in se na zadnje pokrovice na posodo povezne, prilipi in s svincom zalije; če bi pa steklena posoda bila, pa zapečati. Ker pa vendar pri vsi natančnosti še zmiraj zastane nekoliko hlipa v posodi, se poslednjič še tako izžene, če se tako napolnjena in zalita v kotel vode postavi, se kuha, da zavrè, in še hujo gorkoto v kotlu narediti, se va-nj kaka pest solí verže. Po velikosti posode ali več tacih posod se dá vreti od pol ure do cele ure v kotlu, in vès ostavši kislic v posodi se pri vrenji zveže z jedili tako, da ga nič več ni, ker se v ogelno-kislino spremení. Tudi se pri vrenji vidi, ali je pokrovice prav prilito ali ne. Se kje mehurčki pokažejo, je ondi treba bolj popraviti in zaliti. Sloveči barkar Ros je pokazal francozki „societé d'encuragement“ tako hranjeno meso 16 let staro, ki je še popolnoma dobro bilo.

Kakšen dobiček je tako ohranjenje posebno mesovja pri vsakem gospodarstvu, nar bolj pa na ladjah, kjer dolgo vživanje samo suhega mesa skorej vselej škorbut nareja! Vendar ker so take hranitbe drage in veliko prostora potrebujejo, so na ladjah druge v navado prišle, ki jih bomo potlej povedali.

Pa še drugač se dá mesovje hlipa obvarovati. Prevleče se namreč z nekakim limom, ki se napravi, ako se kostí stolčejo, herstančasto meso, glavina, rep, ušesa itd. dolgo kuhajo, potlej ožmejo, precedé, se malo arabljanskega gumija, nekoliko sladkorja in hudega žganja pridene: v tak do 35 stopinj sogret limec se mesni kosci brez kostí srovi, ali pa kuhani ali pečeni, kar je moči po verhu gladki, brez maščobe in brez kervi, večkrat pomočijo, in po tem na hlapu posušé. Po takem ravnanji dobi meso limasto, nepreblipno obleko, ter se dá celo leto dobro ohraniti. Kadar ga hočejo vžiti, ga malo časa v gorko vodo denejo, da se lim otaja in odstopi.

Po ti postavi se dajo jajca dolgo časa dobro ohraniti; se vzamejo namreč kar je nar bolj moč, ravno iznesene, in se ali v apnéno vodo namočijo, da jim apno potnice zapre in hlipu pritikati se brani, ter se take na hladnem kraji hranijo; ali pa se v slanomuri nekaj ur namakajo, da jim sol ravno to stori kar apno, in se po tem na hlapu posušé in hranijo. Tudi zgorej popisani limec bi to storil ne pa olje, ki se usmradi, in tak smrad tudi jajca dobé. Dobro pa bi bilo vodeno steklo.

Ravno tako se dajo češplje skozi zimo presne hraniti, če se zrele (pa ne prezrele) s pecli vred varno, da se ne retijo, potergajo, v sodčik plastamo tako vlože, da je ena lega češpelj, ena pa češpljevega listja zaporedoma do verha, in se tako napolnjeni sodčik po tem neprehlipno zapre in v vodi tako hrani, da voda čez stojí, postavimo, v kakšni tekočini. Tako hranjene češplje so še o veliki noči ravno tako dobrega okusa, kakor da bi bile ravno z drevesa prišle.

Na Egiptovskem so unkrat v mumijah našli pšenico menda veliko tisuč let neprehlipno hranjeno, in je še vso svojo kalivost imela, da je vsejana kalila, lepo rastla in dozoréla.

Vse to storí ubranitev hlipa.

(Dalje sledi.)

Napáke slovenskega pisanja.

Spisal Fr. Levstik.

Skoraj vsi, ki pišemo, stavimo slovenske besede, mislimo pa le nemški. Po takej poti ne upajmo kmalo izverstne proze. Čudo res ni, da je tako, ker se ločimo iz domačega kraja, ko smo še otroci; potem pa v mestih živimo, govorimo večidel nemški, beremo večidel nemške knjige poleg pisanja druzih narodov. To je užé stara tožba, pa vender še zdaj nova. Ni še dospelo naše slovstvo do tiste stopinje, da bi se človek do dobrega izučil jezika iz golih knjig; zaklad slovenščini je zmirom še kmet in ljudstvo zunaj mesta. Ali koliko pisateljev pa je, ki morejo na selu živeti? Zato je pa tudi sostavek našega jezika, vzlasti v knjigah, redek, o kterem bi se brezi skerbi reklo: to je čist in dober govor! Bog obvari, da bi s tim hotel koga ubadati, ampak samo dovoljeno mi bodi, naj povem odkrito svoje misli, kakor gré poštenemu človeku.

Malo se je do zdaj še pisalo o skladbi slovenskih besed v stavek; zato hočem po svoji moči nekoliko govoriti o tem, pa ne bom pozabil narhujih in narnavadnejih grehov slovenskega peresa v zdanjem času. Naj se mi tedaj ne zameri, da opominjam tudi to, kar se je sèm ter tjè uže opomnilo po „Novicah.“ Izgledje, ktere bom tù pretresal, vzeti so skoraj vsi iz neke naših knjig, ki je bila ravno pred mano, ko sem to pisal.

1. Slovenskega pisanja perva napaka je, da glágole (zeitwörter) devamo vedno le stavku na konec, kakor da bi ne smeli drugej stati, na pr. „O mraku se že napravi, spet moške oblačila obleče, se dobro v kožuhe zavije, in tudi par samokresov za pas vtakne.“ Tako je Nemcem navada, in tacih izgledov ima vsaka knjiga po sto in sto; le-ta še ni nar slabji med njimi. Vender pa vprašam: ali bi ne bilo blagoglasneje: „Napravi se že o mraku; obleče spet moške oblačila; zavije se dobro v kožuhe, in vtakne tudi par samokresov za pas?“ Poiščimo si druzega: „Poleg tega jezljivega serditeža (t. j. nekakov potok), ki danes le bolj tiho v globoki strugi teče, in se le sèm ter tjè svoje gorne ali divje rodovine spomnivši prederzno poskoči, bomo lezli.“ To je taka zmes, da človek še skoraj ne vé, kaj bi pisatelj rad povedal.*) Zdi se nam vsa misel nemška; ali vender bilo bi dosti umevneje vsaj tako le: „Lezli bomo poleg tega jezljivega serditeža, ki danes le bolj tiho v globoki strugi teče, in le sèm ter tjè poskoči, spomnivši se svoje gorne (?) ali divje rodovine (?)“ To vse pa le od tod izhaja, ker prestavljamo nemške misli od besede do besede. Naslednji stavek mi bodi priča, da je res, kar sem djal: „Mesec je svitlo svetil.“ Kdo tako govorí? Bi li pametnemu človeku kdaj prišla na um taka neumnost, ako bi pred njim ne stale nemške besede: „Der mond leuchtete hell?“ Bere se dalje: „Obljubil jej je tudi, da bi vsaj ne obupala, jo pogostoma obiskat hoditi, ter jo tako s svojo pričjočnostjo krepčati;“ to je: „Er versprach ihr auch, dass sie wenigstens nicht verzweifeln würde, öfters zu kommen, um sie zu besuchen, und sie so durch seine gegenwart zu stärken.“ Dalje: Nikdar me ne smeš zapupustiti! On!! mora, reče — —.“ Kdaj pravi kmet: „On mora?“ Še zdaj si nismo zapomnili, da Slovenec osebnih zaimen sploh pred glagol ne stavi, kakor tudi Latinec ne, ker z glagolom vse dopové. Tako pišemo, pa hočemo, da bi ne zaspavali naši časniki; hočemo, da bi koga razveseljevále naše koderčije!

Vsak dan bereš, kolikor hočeš, stavkov tacih, da imajo pomozni glagol (hilfsverb) kmalo od začetka; ali dopovedovavnik (aussageverb) pa stoji deleč zadaj notri v deveti deželi tam pri Jakobu Žerjavu. Iz tmé izgledov edinega: — — „kakor ti angeljski mladenč, ki je vedno, tudi med strašnim vrišom in gromom kervave vojske, nedolžno serce, živo vero, terdno upanje, gorečo ljubezen do Jezusa, pokoršino do svete cerkve in hvaležno serce do svoje matere ohranil.“ „Ohranil“ je ravno trideseta beseda za pomoznikom: „je.“ To ni slovanski!*) Kdor noče meni verjeti, poslušaj kmeta, in beri dobre knjige druzih narečij. O grehih zoper slovnico (mladenč, vrišom) raje molčim; saj vem, za koliko sto pisateljev se je zastonj trudil ta in uni slovničar.

Slovenec, ako ne misli nemčiti, ne sme tergati pomoznikov: „sem, si, je, bi, bil, bom i. t. d.,“ tudi ne okrajšanih oblik osebnega zaimena; „se, si, me, mi, te, ti, ga“ predeleč od dopovedovavnika; le malo stavkovih členov bi smelo biti vmes, ne pa cel stavek, posebno če je dolg, ali še celó po dva. S tacim so naši pisatelji bogati, na pr. „Pri tem pogovoru si je stari Vazil večkrat na skrivnem marsiktero gorko solzo, ki mu je po licu pritekla, obrisal.“ Ali bi se ne moglo reči: „Obrisal si je večkrat na skrivnem stari Vazil pri tem pogovoru marsiktero gorko solzo, ki i. t. d.?“ Serb res da časi vrine klicavnik (vokativ), ki je skoraj nekoliko podoben samostojnemu stavku; ali to je le ena beseda, na pr. „Što li si se, sine, namrdio?“ Bere se tudi v národnih pesmih, da je kratek mali stavek (nebensatz) vgojžen med okrajšano zaimensko obliko in med glagol; pa tacih izgledov ni dosti; jaz vem dozdaj le za dva: „Sve joj, šta je i kako je, kaza;“ nadalje: „Sve mu, što je, po istini kaza.“ Ali vsako uho čuti, posebno v pervem, da se je pevec osvobodil skoraj čez navado. Večkrat se bom opiral na slovstvo serbskega ljudstva**), ker je to narečje našemu naj bliže, in ker sta v njem stavek in mísel krepka, domača, kakor hoče imeti svojstvo slovanskega jezika. Vsaka beseda je samorašča, pognala iz prave korenike, ne skovana z veliko skerbjo, pa vender napek; tù misli in govorí prosti národ. Skladba je čista, posebno v pesmih; v pripovedkah ne vselej tako, ker jih lahko vsaki pripoveduje in kvari, kakor hoče; pesmi pa so vezane in zvarjêne; učiti se je mora, kdor jo hoče peti. Tudi ni utegnil Vuk pravlic tako skerbno zbirati in tenkovestno primerjati, kakor je pesmi, za kar naj bi mu veliko hvalo vedili vsi Slovani, vzlasti pa Serbje. Kako bi se bilo njihovi krasni lastnini godilo, da je prišla v roke neukretnemu Konštantinu Kaulicii, ki je iz svoje modrosti dodeval in popravljal, kakor se je njemu zdelo?

(Dalje sledi.)

---

*) Opomnilo me je nemškega verza:
„Sein vater hiess Melcher,
Ein bauer war welcher.“ Pis.

*) O tej napaki so govorile „Novice“ že večkrat. Naj bi častiti pisatelji naši zapomnili si to pravilo prav dobro, da bi treba ne bilo toliko popravljanja, pri kterem se še vendar prezre marsikrat kaj. Vred.

**) Ne pravim zastonj: „ljudstva.“ Pis.

*

Národne povesti.

Povodni mož in divji mož.

Priobčil sem unidan drobtinčice o Rojenicah iz svoje rojstne doline.

Naj donesem danes, kar se pri meni domá pripoveduje o povodnem možu in o divjem možu.

Popred le nekoliko besedic od kraja ondotnega.

Kamnagorica stojí med Jelovico in malo predgorico, ki se vleče od Lancovega do Podnarta.

Blizo Lancovega na najvišjem verhu, Radoljci nasproti, stojé razvaline Pustega grada, — blizo Podnarta pa Prizrenje. V sredi, kjer pelje slaba kolovozna pot od Kamnegorice na Globoko ob Savi in dalje čez Čajnarje in Mošnje na véliko cesto, se dviga „Vidovec“, o kterem sem pisal v „Glasih domorodnih.“

Med Pustim gradom in Vidovcem se razprostira navšev na desnem kraji Save bukovje, na levem pa radoljško in mošensko polje.

Mujovega Luka oče, ki je pred 40 leti 84 let star bil je pripovedoval, da je prebival povodni mož poleg bukovja v Savi. On sam, je rekel, ga je večkrat vidil sedeti na veliki skali, ki se ondi dviguje iz Save, pa če je vgledal človeka, je hitro plunknil v Savo, da ga viditi ni bilo več. Bil je velike postave. Lovil in podil je rad ženske na mošenskih njivah. Globoko v Savi pod Čajnarjah imel je svojo stekleno (glaževnato hišo). Odpeljal je v to hišo malo, zalo deklico pastarico. Ko je odrasla, je bila žena njegova. Žalostna je bila neizrečeno. Kadar je vdarilo solnce skoz valove žarno in sveteče na nje prebivališe, se ji je bolečin vtergati hotlo serce. Spominjala se je svojih staršev in svojega doma. In če je zasijala mila luna, so se ji zopet vderle solze. Veselja ji ni bilo nikdar, čeravno je stanovala v čudno lepem, bliskajočem poslopji pri povodnem možu, čeravno so krog plavale ribice svitle. Povodni mož ni gerdo ravnal z njo. Kadar je pometala, ji je zapovedal, naj pometa od duri gori smetí. Do verha dognane so se spremenile v zlato. Bilo je zlata in srebra obilno v ti hiši.

Pošiljala je povodnega moža z blagom obloženega večkrat domú s poročili, ker nji sami nikdar ni dovolil tega. Prepovedovala mu je počivati, ter je rekla: „jez te zmiram vidim, me bodeš že slišal, če bodeš počival.“ Tako je spošiljala staršem obilno blaga, zlata in srebra, ki ga je povodni mož sam znosil domú.

Nekega dné, ko je pekla, ga pošlje zopet s košem domú; postavi svojo podobo iz slame pred peč, in ona sama se spravi v koš. Takrat je pa bila povodnemu možu teža prevelika. Hoče počivati. Pa kadar hoče počivati, zasliši glas svoje žene: „te že vidim, te že vidim!“ Tako jo prinese domú in odloži kakor drugekrat srebro in zlato.

Ko pride nazaj v svojo hišo, praša slamnato podobo pred pečjo: ali je že pečeno? Pa brez odgovora ostane vsako njegovo vprašanje. Zdaj vidi, kako da ga je žena speljala. Hitro dervi na dom svoje žene, rijove okrog hiše, toda izpeljal je ni nikdar več. — Tako se pripoveduje sploh od povodnega moža. Spominjam se še, kako da smo gledali otroci v vodo, in kadar je solnce zasvetilo krasnobojno v njej, smo rekli, da se sveti glaževnata hiša povodnega moža. Spominjam se tudi, da so nas starši svarili, ne k vodi hoditi, češ da nas bo vzel povodni mož.

Divji mož

je pa, kakor pravijo najstareji ljudje, prebival v Jelovici. V prednjih letih je zmiraj nadlegoval oglarje.

Ko je zalezoval enkrat zopet oglarsko bajto, da bi bil zasačil kakega oglarja, se mu je slabo godilo. Pripravljeni so bili oglarji na njegov prihod. Spravil se je oglar na gliste.*) Ko divji mož pomolí glavo skoz vrata, ga hlistne oglar s sekiro, da preseka mu glavo. Zbeží divjak. Sledé mu oglarji. Zaznamovan je bil sled s kervjo. Najdejo ga s presekano in zavezano glavo v naročji svoje žene, ker mu hudo očita tako: Al ti nisem pravila, da pusti v miru — kristjane.

Pred petdesetmi leti je zginil v Jelovici en oglar. Pravijo, da ga je divji mož vzel.

V prednih časih je nek večkrat prišel v Kamnogorico. Gori in doli je hodil po nji, in je pri marsikteri hiši pokukal s svitlimi očesi v zgornje nadstropje.

Toliko od divjega moža.

Vém, da tudi na drugih krajih je dosti pravlic od povodnega in divjega moža. Naberite in priobčite jih, dragi domorodci. Zdi se mi, da so zakrite v njih dragocene čertice zgodovinske. Dr. Lovro Toman.

Svet večer.

Narodna pravlica.

Svet večer Slovenci sploh pobožno praznujejo. Ko Avemarijo odzvoní, popusté vse delo. V vsaki tudi najrevniši bajtici na belo pogernjeni mizi berli lučica, in krog mize prebivavci z molitvijo in pobožnimi pogovori polnoči čakajo. Kdor tega ne spolne, se hudo pregreší. Pripovedujejo si sledečo prigodbo.

Čevljar, ki je hotel po vsi sili začet čevelj končati, ni maral ne za svet večer ne za mašo. Ko so ljudje že memo hiše k polnočnici šli, je še zmirnaj dreto ulekel. Ura odbije poldvanajsto, pa čevelj še ni bil končan, in čevljar še ni nehal delati. Zdaj se ozre na okno, in gorjé mu! na njem zagleda veliko človeško glavo, ki z debelimi očmi na-nj gledaje ga trikrat nagovorí: „Čevljar poznaš li ta gobec?“ Čevljar se prestraši, al prederznost ga ne zapustí, vzame čevelj in udari po glavi, rekoč: „Gobec ti poznaš li tale trobec?“ Pa kaj se zgodí? Visoki goreči jezdici začnó dirjati krog hiše, da se zemlja trese in okna ropočejo. Čevljar, vès splah, ne vé kaj bi storil. Moli in moli, obljubuje Bogu poboljšanje, da bi ga rešil. Pa zastonj! Ko se je maša v cerkvi končala, so se še le zgubili jezdici. Strah pa hudobnega čevljarja ni zapustil. Pokopal ga je kmalo potem.

Pisma o Slovencih in Slovenkah.

Dragi moj Vitomar!

Unidan si mi pisal po „Novicah“, kaj si doživel v Bledu in da se Ti je merzilo slišati, kako so se nektere Ljubljančanke spakovale s francezčino. Lahko zapopadem Tvojo pravično nevoljo nad takim kramljanjem, in rad Ti verjamem, da take Krajnice, ki žlabudrajo, da „krajnski“ jezik je le jezik za „Bauernvolk“, bi raji imel verh Grintovca, kakor da si jih vidil v rajskem Bledu. Še bolj, dragi moj, pa se boš čudil, da morejo domače hčere kaj takega abotnega rêči, če Ti povém, da ravno tistega maternega jezika, kterega kot „Bauernsprache“ zaničujejo, so navzete tako skoz in skoz, da berž na pervi govor boš večidel spoznal Ljubljančanko-Nemko ali pa tudi Ljubljančana-Nemca. Lahko Ti rečem, da deset Ljubljančank je morebiti komaj, ki so se v nemškem govoru emancipirale od tistega jezika, ki ga imenujejo „Bauernsprache“, ali, da z drugimi besedami rečem: deset Ljubljančank (rojenih Krajnic) je morebiti komaj, ki govorijo čisti nemški jezik; pri vseh drugih, če so tudi vtaknjene v francozke sodce (krinoline) in nosijo plajše iz velur-ja, kuka iz vsakega nemškega govora tista njih „Bauernsprache“ tako očitno, da se spoznajo na pervih deset besed. Al ne, da bi bil „ungalant“ do naših gospé

*) Kraj nad hišnimi vratmi, kjer navadno derva sušijo. Pis.

in gospodičin in le njim oponašal njih nemški jezik! — tudi tistim našim gospodom, ki slovenski jezik imenujejo „Bauernsprache“, se ne godí celó nič drugače; le poslušaj jih!

Da Ti ne govorim od tiste tukajšne navade, po kteri se v govorjenji v eno mer mešajo nemške besede s slovenskimi, opomnim le nekterih posebnost, ki jih slišiš skor pri vsaki Ljubljančanki-Nemki ali Ljubljančanu-Nemcu, kadar govorijo nemški. Tisti preljubi „aber“ — ponemčeni slovenski „pa“ — če greš le enkrat od Šenklavža do Tranče, slišiš gotovo dvajsetkrat na poti, — slovenski se (sebe) jim je tako vrašen in prirašen, da namesto nemškega „uns“ rabijo le slovenski „sich“ (se), na priliko „wir werden sich gewiss gut unterhalten“ itd., — tudi „allein“ und „selbst“ ne umejo nikoli prav ločiti; ker naš slovenski jezik ima le besedo „sam“ za nemški „allein“ in „selbst“, zato večidel ravno narobe govorijo „allein“ in „selbst“, na priliko „er wird es schon allein thun“, čeravno hočejo s tem reči „er selbst wird es thun;“ — če naše Ljubljančanke ali Ljubljančani (tudi tako imenovanih „bessern Stände“) hočejo po nemški reči, da je kdo ob pamet prišel, bojo vselej rekli: „er hat sich vermischt“, „er red't ganz vermischt“, zato ker se navadno v domačem jeziku pravi „se je zmešal“, „govorí vès zmešan“; — da bi za zmešan kadaj rabili „verwirrt“, ne boš nikoli slišal; tako zvesto prestavljajo besede „der Bauernsprache“ v svoj nemški jezik; — „schlafen“ ne boš po pravilih nemškega jezika z „haben“ nikoli slišal „abwandlati“ (ne zameri, da tolikrat nemške besede rabim, pa želim, da bi razumeli moji rojaki in moje rojakinje vse), ampak vselej s „seyn“, na priliko „er ist lang geschlafen“, zato ker se v slovenskem jeziku rabi „jez sem spal.“

In tako bi Ti lahko naštel še sto druzih posebnost, ki jih tudi „haute volée“ krajnska v nemškem jeziku posnema iz tistega svojega jezika, kterega — svoji materi in očetu na čast!! — „Bauernsprache“ psuje. Pa mislim, da že s tem sem te prepričal, da za take rojake in rojakinje (saj jih morebiti ni veliko) ne moreva nič boljega storiti kakor moliti za-nje; „Oče odpusti jim, — saj ne vejo kaj delajo!“ saj ne vejo, da na svetu ni nobene „Bauernsprache“, sicer bi vsi jeziki mogli biti „Bauernsprachen“, ker nemški kmet govorí nemški, francozki francozki itd. Vsak jezik je častitljiv, ker je jezik naroda, ki ga je Bog vstvaril!

Kaj jez o prebivavcih krajnskega mesta mislim? si me tudi vprašal v Svojem poslednjem listu, in mi rekel, da jih je Tvoj prijatel Dunajčan imenoval „neugierig wie die Masen.“ Kar bi ti koli o svojih rojacih pisal, bi utegnil Ti enostransko sodbo imenovati, zato v takih okoljšinah raji berem, kar pišejo drugi, kot da bi svoje ljudí pretresoval sam. Da pa vse kar sem Ti pisal gori od slovenskega nemškega jezika Ljubljančanov in Ljubljančank, veljá tudi od Krajnic in Kranjcov, le mi verjemi.

Ali si bral, dragi moj, lansko leto v „Leipziger Illustr. Ztg.“, kaj je neki popotnik o „Sprachgewirr-u“ ljubljanskega mesta neslanega pisal? Če nisi, beri saj sledečo humoristično pesmico, ki jo je zložil spoštovani pesnik gospod S. Jenko, v kteri nekako persiflira tisti Leipcigerčni „Sprachgewirr“. Kratkočasna pesmica se glasí takole:

Prepis.

Kislega še vedno lica
Vozi Karon stergan čoln,
V čolnu duše, kih pravica
Kliče pred Mínosov tron.

Dve ste duši v čoln stopile,
Brez trebuhov, brez petá;
Ravno kar ste se ločile
Od prijaznega mesa.

„Dva junaka iz Ljubljane!“
Čmerni Karon zanoslá,
Ko ob bregu čoln obstane;
Z čolna stopita duhá.

Veličastno, kakor paša,
Na stolnici kralj sedí,
K pervemu obernjen vpraša:
„Kak si se poslužil dni?“

„Nič po krajnski, nichts, ich bitte,
Damit geht's mir nimmer recht;
s' ding ist bei uns nicht mehr site,
Ist für noble leut' zu schlecht.“

Minos gleda ga debelo,
Sam ne vé, če bi verjel,
Da pod sé Ljubljano belo
Sami Nemec bi bil vzel.

K druzemu se zdaj oberne,
Nemškovati začne ž njim;
„Niks tajč“, hitro ta zaverne,
„Jez le krajnsko govorim.“

Nemca v nemški raj postavi,
Kjer jé zelje, pije pir;
Krajnca v raj slovenski spravi,
Kjer jé žgance in krompir.

Stari urbar še poiše,
Jezen zgrabi za peró,
Pa ime Ljubljane zbriše —
Ričet dá ji imé novó!

Kaj ne, da Ti pesmica dopada?
Željno pričakuje kmali spet kakega pisma

Tvoj Beloves.

Slovanski popotnik.

* Z novim letom je oddal g. Ljud. Vukatinović uredništvo „Gospodarskega lista“ g. Bogoslavu Šuleku. V 52. listu se je poslovil kot bivši urednik in je marsikaj spregovoril, kar tudi nam veljá. „Mi še ležimo v nezavednosti polmertvi, brezdušni, brezživotni, slabotni, potišnjeni, uplašeni kakor dete!.. Še se ni unela iskrica blagodelna, da objame našo dušo, uname naše serce; še se ni zasvetila na obnebji zvezda, ktera bi nam kazala stezo našo; še se ni razjasnila tmina, še niso postale naše persi možke in junaške. Mi še nimamo čverste volje, ne kreposti, jo izpolnovati!...“ In na drugem mestu: „Siromaštvo naše ne leží v prazni mošnji, temuč v prazni duši, v hladnem sercu! Mi tožimo, zdihujemo, želimo, da nam bi bilo bolje; al smo pa kaj poskušali, se česa lotili, da se zgubičkov v gospodarstvu rešimo?“

* Za Horvaško in Slavonio so prišli naslednji koledarji za l. 1858 na svitlo: Národna knjiga od Iv. Filipovića; Hrvatski Koledar od dr. Ant. Starčića; Katolički Koledar od Vilh. Švelca; Zagrebački Šostar izdajan od L. Župana; Varaždinac od Placer-a.

* Imenitnejši koledarji češki za l. 1858 so: Koleda; Časnik uréden od urednika slovenskih „Novin“ na Dunaji g. D. Licharda; Česko-moravská pokladnice; Poutnik z Prahy uredovan od V. Štulca; Vlastensky Kalendař od Filipka; Školnik in Slovnik.

* Puškinu, najslavnejemu rusovskemu pésniku so namenili spomenik v Petrogradu postaviti.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Dunaja. ⸸ 21. decembra smo imeli tukajšni Slovani besedo v velikih Sperl-ovih sobanah. Zbrala se je silna množina gostov, med njimi naj imenitniši osebe, ki živé zdaj na Dunaji. Umetniki so se skazali, kakor se je po njih slavi pričakovati dalo. Tako gosp. Rubinstein, rojen Rus, morebiti pervi sedanjih pianistov, in gosp. Teršak eden naj izverstniših igravcov na flavti. Pele so se posamezne pesmi češke, serbske in slovenske. Tudi mi Slovenci smo imeli pevko, ki nam je učinila čast. Bila je gospodična Irena žlahna Fichtenau-ova; ona je bila, kakor se je govorilo tù in tam, kraljica zabave, njeno petje je navdušilo celo družino. Nazadnje je speval močen kor „kitice“ spletene iz pesem vsih slovanskih narečij. Bila je to perva slovanska „beseda“ pravega imena od leta 1848. Bile so sicer tačas zlo vsako leto „besede“ pa le bolj priproste veselice, v ktere je prišel komur je bilo ljubo. V prave besede pa, ktere se prištevajo k najsijajsnišem Dunajskim veselicam, zamore le izverstna družina, ali po naročilu ali pa po povabljenji. — Ko je bilo končano petje in igra na glasoviru in na flavti, se je začela druga veselica. Jeli so leteti zamaški buteljk

proti stropu in vino se je penilo po dolgih kozarcih. Komaj je bilo mogoče najti prostora toliko je bilo gostov. Mojster Strauss s svojo družino nam je godel pri veseli večerji. – Nadjamo se večkrat enakih zabav, ker želja po njih je bila občna. Morebiti bomo imeli predpustom slovansk bal, govorí se saj zlo o njem.

Iz Kopra 21. decembra. B. Oznanite ljube „Novice“ svojim bravcom in mnogim prijatljom, kteri živijo sem ter tje po Slovenskem, naglo smert visoko spoštovanega in častitljivega gospoda Andreja Ulčnika, fajmoštra v Šmarji (Monte) blizo Kopra v Istri. Ta gospod so se rodili 29. novembra 1802 v vasi Zagaj St. Peterske fare na doljnem Štajerskem; bili so posvečeni za mašnika 22. avgusta 1830. Skoz 24 let so bili ali za namestnika ali potem za fajmoštra pri imenovani fari.

Predolgo bi bilo popisati vse njih zasluge za vero, cesarja in dom. Pojte sami v Šmarje in vidili bote vredjeno faro in njih prebivavce, kteri od svojega pokojnega fajmoštra podučeni spoštujejo vsako oblast in spolnujejo božje pa tudi posvetne zapovedi; vidili bote olepšano cerkev in farovž, lepo podučene v nauku keršanskem stare in mlade. Ko so se leta 1848 sardinske barke v bližnjem morji ošabno vozile in obračale svoje žrela proti lepim slovenskim goricam blizo Kopra, in je v bližnjih istrijanskih potalijančenih mestih marsiktero serce kipelo za sovražnika; takrat so vzdignili ranjki gospod fajmošter Šmarski krepki glas svoj in z ljubeznjivo besedo nagovarjali svoje farmane k zvestobi do cesarja in domovine. Dnevi so bili takrat topli, in veliko je pomagala beseda modrega pastirja. Prisvitli cesar, spoznavši udanost in vernost ranjkega fajmoštra, so jim poslali zlati križ s krono za zasluge.

Pri pogrebu 12. dan t. m. so pokazali farmani, kako neizrečeno so ljubili svojega gospoda. Ko so Kerkavški tehant, gospod Jože Kutnar po sveti maši na prižnico stopili, in ko so začeli s krepko slovensko besedo govoriti v cerkvi natlačenim Šmarčanom od pokojnega fajmoštra, takrat ni bilo očesa, ktero bi ne bilo solz točilo, ni bilo poslušavca, kteri ni glasno jokal. Mlado in staro, ženske in moški, prijatlji in nekdanji sovražniki pokojnega so na njegovem preranem grobu milo zdihovali in s tem očitno pokazali, kaj so jim ranji fajmošter bili. — Naj jim bode zemljica lahka!

Iz Ptujske okolice. A. S. Sprejmite ljube „Novice“ tudi enkrat iz našega kraja nektere verstice. Na den B. D. M. prečistega spočetja smo pri sv. Lorencu v Slovenskih goricah lepo slovesnost obhajali; ta den smo namreč v turn potegnili véliki zvon, črez 20 centov težak, kterega nam je daleko po svetu sloveči mojster gosp. A. Samasa v Ljubljani vlil. Ta zvon so farmani napravili na spomin dobrega leta 1856. To leto je bilo skoro povsod prav rodovitno, posebno pa pri nas, kjer je prirastlo vsega v toliki obilnosti, da najstareji ljudje ne pomnijo tako dobre letine. Hvaležnost dobrotlivemu Bogu za pridelke imenovanega leta je izrečena tudi v pesmici, ki se je pri ti priložnosti pela, iz ktere povzememo sledeče verstice:

Veste, zakaj ste zvolili
Vélki zvon si farmani?
Peneze zakaj vložili
V roke ste duhovnimi?

Ž njim bi radi vi zapeli
Čast no hvalo Večnemu,
Da ste lani dost naželi
Vi na polji svojemu.

Novi zvon ste si zvolili
Dobrem' letu na spomin,
Ž njim bi radi vi spolnili,
Kar želi vsak dober sin.

Ž njim bi radi hvalo dali
Ljub'mu Bogu vi 'z serca,
Da ste lani dost nabrali
Vinca tud kaj dobrega.

Vélki zvon ste dali zliti,
Da ob enim vse povem
Ker hvaležni čete biti
Večnem' Bogu, dobro vem! itd.

Veselje se je bralo vsem na obrazu, in vse je težko pričakovalo čuti novi zvon; kadar se je zvon pervikrat oglasil, ni bilo veselja ne konca ne kraja. Mnogi so rekli: „Kak lepo poje! Ta zvon nima daleko okoli nikdi para! Krajnci so pač le strici“.

Pri obedu so gostoljubni gosp. župan Ant. Jaklin med dostimi drugimi zdravicami tudi gosp. Samasa-tu, ki nam je z novim zvonom toliko veselja napravil, serčno „živio“ zakliknili, kar so vsi pričijoči gospodje enodušno ponovili. Tako smo serčno vesel den sprevodili, kteri bo Lovrenčanom vedno nepozabljen ostal. Častitemu gosp. župniku Ant. Jaklin-u, pa gré hvala, da so s krepko besedo svoje farane napravili, da so si novi zvon omislili.

Iz Reke 28. decembra. Zelo prijetni dnevi jesenski, kakoršnih še stari ljudje malo pomnijo, so nam napravili tudi prav vesel in prijeten početek zime. Podnebje je večidel jasno, noči so malo hladne, v jutro kda kda opazujemo malo slane, po dnevu bi pa človek rekel, da sedaj ni mesec december, ampak maj. — Velika je to dobrota, in posebna božja previdnost za siromaške živinorejce, kterim je povsod to leto reje za ljubo živinico zmanjkalo, še veča pa za rokodelce in težake, ki pod milim nebom morajo za se in svojo borno obitelj kosček kruha priskerbeti, kakoršnih se v našem mestu in mestnej okolici obilno najde. — Tudi božične praznike smo imeli prav lepe in prijetne, žarko solnce nam je dobro pripekalo, in je mnogim zimsko suknjico za nékteri dan prišparalo. — Včerej jutro pa 48 minut čez dvé smo čutili potres, ki nas je zbudil iz sladkega sna. Terpel je cele 2 sekundi; čeravno nas je dobro s posteljami vred zazibal, vendar ni napravil nobene škode!

P. A. V. Grajenski.

Iz Admonta na sv. večer. E. R. Ravno, ko sostavek za „Novice“ pišem, zapazim čudno klepetanje okin, vrat in drugih pohišnih rečí, in kaj je bilo? Potres je bil okoli dveh popoldne, terpel je 4 ali 5 trenutkov; potem je sledil drugi okoli štirih, in tretji okoli desetih zvečer; vselej je prišel od zahoda. Proti polnoči se je zopet zemlja dvakrat zaporedama stresla, da smo se vsi prestrašili, kolikor nas je bilo sobranih pri juterni molitvi (matutinum). Vendar ni napravil nikakoršne škode. Radovedni smo slišati, ali je bilo tudi po drugih krajih kaj potresa in od ktere straní je priderdral in kakošni posebni premeni so se zapazili na zrakomeru.*)

Iz Celovca 1. januarja. — Tudi na Koroškem smo imeli 25. decembra potres. Zjutraj kmalo po drugi uri so ga čutili v Šent-Vidu nad Celovcom, kjer se je zemlja kake tri sekunde tresla. Tudi v Celovcu in Špitalu je bil potres, in kakor zvemo, so ga čutili tudi naši sosedje v gornji Avstrii. Nešreča se ni nikjer zgodila.

Iz sv. gore nad Vačami. 1. januar. Drage „Novice!“ razglasite ljudém v poduk in svarjenje naslednjo prigodbo, ki se je pretečeni advent v tukajšni Šemniški fari pripetila. Neki ubožen bajtar je dal v peči tlak narediti in od znotrej ometati. Da bi se to polagama usušilo, ni žena njegova v peči zakurila, ampak sta si prinesla zvečer žerjavice v hišo in se zdrava spat ulegla. Drugi dan najdejo oba mertva na tléh ležati. Ogelni sopuh ju je zalopnil. Čudno je pa, da 4 leta staremu sinku, ki je pri njima ležal, ni bilo nič — mater je klical, naj ustanejo in mu dajo jesti — bilo je namreč že okoli štirih popoldne, ko so ju našli; bajta pa stoji v gerdem berlogu, čisto na samem. — Da bi take nesreče ljudí zmodrile, ne spati v presnem zidovji, in ne stanice greti z živim ogljem!

Iz Ljubljane 2. jan. — Danes so pokopali v Ljubljani 84 let starega moža in njegovo ženo ob enem. Milo je bilo viditi trupla, ki ste mnogo let v življenji bile zvezane, tudi po smerti zedinjenje pokopati nesti. — Častiti fajmošter v pokoji, gosp. Jernej Medved je umerl za vodenico

*) „Novice“ so omenile že nekterih potresov; danes povémo od najhujega na Napolitanskem. Vred.

30. dec. v Ljubljani. Neutrudljivi pisatelj slovenski, ki je pridno delal za slovnik, kteri se ravno natiskuje, je tako rekoč na smertni postelji doveršil slovenski slovnik rastlinstva. — Tudi gimnazialni profesor, g. Juri Lužar je umerl. — Pretečeno leto je še pred svojim poslovljenjem nam več žalostnih prigodkov zapustilo. Na Viču je neka ženska svojemu možu z glavicami netilnih klinčkov v božični potici zavdati hotla. Pa božja previdnost je čula in hudobno babo posvetni pravici izročila. Predzadnji dan leta je na ljubljanskem kolodvoru delavec nekako zmés žganih pijač popil in v 4 urah je bil merlič.

Novičar iz raznih krajev.

Iz Dunaja. Z pisanjem na gosp. ministra notranjih zadev so presvitli Cesar dovolili, notranje mesto razširiti, da se s predmestji primerno sklene. Zavoljo tega bodo mestne ozidja poderli, grabne zasuli in svet na planjavi med mestom in predmestji za stavbe prodali. Kar bo denarjev iz tega prišlo, jih bodo kot stavbni zalog obernili. S tem dovoljenjem je že stara želja Dunajčanom spolnjena, ker urno narašanje ljudí tirja razširjenje notranjega mesta in njegovo zvezo s predmestji. Natanjčne občerte za izpeljanje tega dela, kteri bodo obilno plačani, zamorejo vsi umetniki in zvedenci podajati. Posebna komisija bode razsodila, kteri občerti bodo poterjenja in poplačil vredni. —

— Slavno dnarstveno ministerstvo je zaukazalo, da je paziti, da privatne osebe po mogočosti malo tobaka iz unanjih dežel dobivajo za svojo rabo.

— Kakor nekaj let sèm tudi letos oznanja družtvo svetega Severina katoliškim možem duhovnega in posvetnega stanú, da jim daje priložnost, z majhnimi stroški obiskati sveto deželo o prihodnji veliki noči. Stroški so prevdarjeni za vsacega brez razločka s 500 fl. Romarji bodo odrinili iz Tersta 13. marca, kamor se bodo čez dva mesca zopet nazaj pripeljali.

Iz Milana 1. decembra. Slavnemu maršalu grofu Radecky-tu so se pljuča unele. Nj. c. k. visokost, nadvojvoda Ferdinand Maximilian je, komej to zvediti, bolnika obiskal. Ravno se govorí, da je slavni maršal umerl.

Iz Verone. V svoji poslednji seji je akademija za obdelovanje zemlje, za kupčijstvo in umetnijstvo imela posvetovanje zastran ustanovitve kmetijske družbe za veronežko okrajino.

Iz Ogerskega. 23. decembra so pokopali v Nagy-Körös moža in ženo, ktera sta 54 let v srečnem zakonu živela in zdaj tudi združena v bolje življenje poklicana bila. Mož je bil 85 let star, žena jih je doživela 87. Oba sta bila znana kot dobrodelna človeka in sta še v svojem življenji ondašni cerkvi 4000 fl. podarila za napravo novih orgelj.

Iz Italije. Iz Napola se piše: Naše kraljestvo je od strašnega potresa zadeto. Iz dežele nam pišejo grozne reči; pa ni mogoče natanko vse zvediti, ker so telegrafi potergani. Južni kraji so najhuje terpeli, v severnih potresa skoro kar nič niso čutili. Najhuje se je tresla zemlja v Ateni. Polovica hiš se je poderlo. V Paduli jih leží 100 v razvalinah. Tudi več ljudí je pobitih, pa ne vé se še, koliko; časniki govoré, da je 1000 ljudí ubitih in mnogo vasí podertih. V Napolu so ljudje samo strah prestati imeli. Kakih deset minut se je treslo. Strah je bil v Napolu neizrekljiv. Vse je hitelo iz hiš; veliko, zlasti ženskih, ki so se hotle ravno spat spraviti, je bilo v samih srajcah. Blizo do štirih zjutraj je ostala množica na cestah, ker si pred niso upali v hiše. V noči med 17. in 18. decembra je bilo zopet vse zvunaj hiš, ker so se novega potresa bali. To noč je bilo v Napolu vse kakor brez glave, samo tatje je niso zgubili; kradli so, kolikor se je dalo. Vzrok tega strašnega potresa pripisujejo temu, da se je dušek (krater) Vezuva zasul in se ta ognobljuvež ni mogel drugače oddahniti, kakor da si je drugod pot iskal. Zdaj pa se zopet kadí iz njega, in to je ljudí nekoliko upokojilo.

— V Rimu močno govoré, da bodo sv. Oče Luciana Bonaparta, kterega so še le pred kratkem za mašnika posvečili, že v enem pervih zborov kardinalov za škofa in partibus inf. zvolili.

Iz Francozkega. V Parizu si pripovedujejo, da je Lord Palmerston te dní francozkemu poročniku v Londonu naznanil, da dosedanji angležki poročnik v Carigradu, Lord Redkliff, več ne pojde kot poročnik nazaj. Vganjajo, da ga bo admiral Lyons namestil. Pa tudi o francozkem poročniku Thouvenel-u govoré, da bo morda že perve dní tega mesca Carigrad za vselej zapustil.

— 30. dec. so se deržavni svetovavci v Tuilerijah (cesarskem poslopji) zbrali in se odpravljenju postave zastran odertije posvetovali. Cesar Napoleon jim je bil predsednik.

— Rusija je vnovič pokazala, da se ne odpové tako hitro temu, česar se enkrat loti. Diplomati bodo še dolgo opraviti imeli, preden si bodo mogli v tem, kar imenujejo „orientalno vprašanje“, brez spodtikljeja odgovoriti. Ovére zastran brodarstva na černem morji so še pri starem. V Petrogradu se obnašajo, kakor so se pred obnašali. Vojaške naselbine na kersoneškem primorji se zopet napravljajo, terdnjave mesta Kamiš sicer poderajo, pa luka tega mesta je vendar kupčijstvu zaperta.

— Pred nekimi dnevi je napravil bogat Rus v Parizu 12 svojih prijatlov veliko gostijo, ktera dá celemu Parizu veliko govoriti. Sténe sobe so bile z violicami in kameliami pokrite, izšopani labudje so bljuvali lepo dišečo vodo in kočjaži so bili postreženi z jerebicami, žlahtnimi glivami in s šampanjerjem. Gostije so stale Rusa 3000 fl. našega dnarja.

— V Parizu so 25. decembra vse javne upravnije, borsa in uredništva počivale; štacune so bile skoro vse zaperte. O polnoči je bila v vsih cerkvah služba božja in ljudje so tako vreli v nje, da se je vse terlo.

Iz Angležkega. Da je rusovski cesar izvolil poročnika (poročnik je več kakor poslanec) za London, in sicer žl. Brunova, to je političen prigodek neke važnosti. Od leta 1839 je imela Rusija samo poslance na Angležkem. Poslednji poročnik je bil Brunov, kteri se je po vsi moči prizadeval, staro prijatelstvo med Angležkem in Rusijo ohraniti. Ostal je ondi do časa, ko se je vojska med Rusi in Turki unela. Da se zdaj zopet z največjo častjo, ktero zamore poslanec doseči, namreč kot poročnik v London verne, to zamore kot terdno pričevanje veljati, da ima car Aleksander prijatelske misli in da dobro spozná, kaj angležki kakor tudi njegovi deržavi hasne.

— Lord Redkliff je pisal v London, da se bo vernil v Carigrad, naj se zgodí kar hoče, da vse odpravi, kar bi utegnilo njegovo vernitev ovérati.

— 16. januarja bo prišla kraljica iz Vindsora v London, kjer bo proti koncu tega mesca poroka njene najstareje hčere s pruskim princom Friderikom Vilhelmom. Nevestna obleka je neki kaj lepa; ali bo pa ljudstvu na ogled postavljena ali ne, še ni gotovo. Tudi je slišati od dragocenih daril, ktere so ptuji vladarji princeznji namenili. Dan za dnevom že zdaj prihajajo svatje v London. Brati je, da bo tudi eden avstrijanskih vojvodov med njimi.

— Angležki poslanec v Teheranu v Perzii se je uperl zoper to, da je Emir Nizam za šahovega naslednika izvoljen, ker poslanec misli, da so Rusi to tako napeljali.

— Rokonači in berači na noge! Na Angležkem si jo je eden zmislil za vas, da bodete gotovo zadovoljni. V nekem časniku je namreč brati: „Napeljevanje, v šestih urah se beračevati naučiti.“ Profesor Lazar Roonay se imenuje, in razglaša, da je šolo napravil, v kteri bo z

besedo in djanjem beračevanje učil. Slednji, kteri je dobrega obnašanja in umne glave, se zamore v kratkem naučiti složno živeti. Uk ne bo drag. Iz prav mladih otrok se bo dalo v tej šoli storiti, kar bo kdo želel. Kraji mesta, kjer beračevanje največ prinese, se bodo z imenom povedali. Rane umetno posnete, psi za slepe, berglje in vse, česar berač potrebuje, se bo ročno tudi v druge dežele pošiljalo! Nej še kdo reče, da Angleži niso prebrisane glavice!

Iz Španije. Deržavni zbor je do 10. t. m. odložen, ker ga bo kraljica sama odperla, šla bo pa še le 7. jan. pervi pot po porodu v cerkev. Spervega je bil dan sv. treh kraljev za to odločen. Po stari šegi dobí pa rodbina Hijarskega vojvoda vso obleko, ktero španjska kraljica tisti dan nosi. Sedanja kraljica, Izabella II. se hoče ta pot z dragocenim plajšem ogerníti, na kterem so gerbi 49 španjskih okrajin krasno vdelani in je vreden 22,000 tolarjev. Da bo tedej ta plajš v kraljevem poslopji ostal in ne pride Hijarjevim v last, je bil hod kraljice v cerkev za en dan odložen.

Od turške meje 24. decembra. Boj pri duziškem samostanu 23. dec. je terpel od treh zjutraj do večera. Turki so si osvojili keršansko vas Bialac in kristjani so premagani. 24. je bil mir in obe straní pričakujete pomočí. Na vsaki strani je bilo 20 mož ubitih ali pa ranjenih. Greški škof in vezir mostarski si prizadevata, kristjane in Turke pomiriti.

— Slišati je, da so prišli 26. decembra trije Perjanci v Duze in napovedali prihod 1200 Černogorcov.

Iz Turčije. Rešid paša in francozki poročnik Thouvenel sta se sprijaznila. Tako piše „Oesterr. Corr.“; pariški časniki to tajé, pa mislijo, da se bo to skoro zgodilo. Rešid in Thouvenel imata pri Ali-pašatu se sniditi in ondi čez dolgo časa zopet pervi pot pipico mirú in sprave zapaliti.

Iz Valahije. Iz Bukaresta so prišle pisma, ktere povejo, da je bil predsednik ondašnje sodnije o poldne 21. dec. v svoji pisarnici ustreljen. Grek je to storil, kteri je imel že 22 let pravdo. Da bi mogel se še dalje pravdati, je prodal svoje posestvo. Tisti dan je zvedel, da je pravdo zgubil in da je zdaj berač, ker je vse zapravdal, in zavoljo tega je storil to strašno hudodelstvo.

Iz Nemškega. Komisija, ki je bila v Mogunci postavljena zastran preiskovanja, kako in po kom je prišla taka nesreča nad mesto, je spoznala enoglasno, da je bil Wimmer, kteri je stolp zažgal, v kterem je bil smodnik hranjen. Se vé, da se ne more naravnost reči, da je imenovani vojak to storil, ker je v nezgodi poginil in dveh prič manjka. Pa iz mnozih okoljnost, ki se vjemajo, se je dalo posneti, da je po njem se to zgodilo.

— V Berlinu bolehajo ljudje močno za kozami.

— V Avgšburgu na Bavarskem da ropar posebne baže mnogo govoriti in opraviti. Ta hudobnež ne dela nič hujega, kakor striže ženskam kite. V začetku je počel to v tami in meglenem vremenu, zdaj je pa že tako prederzen, da hodi o lepem belem dnevu na lov v krajih mesta, kjer je največ ljudstva. Mestna oblastnija je obljubila plačilo tistemu, kteri bi hudobneža zasačil ali pa ovadil. Ko pervo ni nič pomagalo, je še večje plačilo obljubila. Kmalo potem je bilo slišati, da so bile neki devici blizo stanovanja pervega mestnega župana kite odrezane. Dokaj ljudí je bilo že v luknjo potégnjenih, pa vsi so bili nedolžni; krivec je doslej še vsem zalazovanjem srečno odšel. Nekteri ga popisuje bele, drugi černe, še drugi rujave polti in brade. Ali je strah pred njim ljudí tako omamil, ali je pa res tako prebrisan, da se zna tako naglo premeniti. Večkrat so že, kakor je govorica, možje k njemu stopili, ko je ravno svojo hudobijo počenjal; pa z namerjeno pištolo jih je prisilil, da so ga pustili delati kakor je hotel. Večji del deklet, zlasti tiste, kterih se je podnevi lotil, je omamil z neko dišavo, da niso mogle na pomoč klicati. Sploh je pa čudno, da ne morejo tega rogovileža izslediti, dasiravno je celo mesto na nogah in so policijske kakor tudi vojaške straže pomnožene. Žene si ne upajo več brez tovarša iz hiše in vsaki dan je od novih napadov slišati. Nekaj tacega se je pred več letmi v tem mestu godilo, pa tudi takrat niso mogli hudobneža za gotovo zvediti.

Iz Azije. Pisma iz Aleksandrie naznanjajo, da je Omer paša prišel v Bagdad, kamor je bil iz Carigrada kot poglavar poslan. V Bagdadu so se bali nepokoja zavoljo silnega pomanjkanja stanovališč.

— Iz Jeruzalema se bere v pismu od 25. nov., da prihaja silno veliko romarjev v to mesto. Šteli so 1800 greških in 800 armenskih romarjev, še več se jih pa za veliko noč nadjajo.

Iz Amerike. Banke v Novem Jorku so začele res zopet gotovo plačevati. Ta izgled bodo skoro tudi banke druzih mest posnele.

Kratkočasnica.

(Slovenski jezik soroden z latinskim). Terdega Nemca, Prusa, je nagovoril nekdo po slovensko. „Ne umem tega jezika“, ga zaverne po nemško. „Dalj časa ste že v Ljubljani“, mu reče prijatel, tudi Nemec, „ali prav prav nič ne razumite po slovensko?“ „Nekoliko že“, odgovori, „ker znam dobro latinsko!“

Majka i sin.

Národna iz zagrebške okolice.

Sine moj Jadanče!
Sine moj Jadanče!
Gde si nočku spaval?

Majka mâ ljubljena!
Majka mâ ljubljena!
U toj cernoj gori.

Sine moj Jadanče!
Sine moj Jadanče!
Jesi koga vidil?

Majka mâ ljubljena!
Majka mâ ljubljena!
Tri sam ženke vidil.

Sine moj Jadanče!
Sine moj Jadanče!
Jesi koju poznal?

Majka mâ ljubljena!
Majka mâ ljubljena!
Ja sam sve tri poznal;

Ti si perva bila
Tetka bila druga
A sestrica treča.

Sine moj Jadanče!
Sine moj Jadanče!
Kaj smo Ti činile?

Majka mâ ljubljena!
Majka mâ ljubljena!
Serce z mene snele.

Sine moj Jadanče!
Sine moj Jadanče!
Oproštjaj mi grehe.

Majka mâ ljubljena!
Majka mâ ljubljena!
Ja Ti jih oproštjam.

Tebi jih oproštjam
Tetki pak nemogu,
Niti svojoj sestri.

Zapisal Cestnikov.

Darovi za Vodnikov spominek.

Od I.—IV. naznanila .	285 fl.	20 kr.
Gospod grof Rihard Blagaj, grajšak v Ljubljani . .	10 fl.	— kr.
Bratec bratcu	1 „	— „
Gospod dr. S. Strupi, profesor v Pragi	5 „	— „
„ Vida Vrečara, c. k. urednika na Štajerskem .	3 „	— „
„ Primaž Verient, knižni voditel na Štajerskem	2 „	— „
„ Jakob Volčič, kaplan v Žareču	1 „	20 „
Čast. seminišče četertega leta v Št. Andrežu . . .	10 „	40 „
Gospod K. Fl. na Štajerskem	— „	20 „
Skupaj .	318 fl.	40 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik.**